

**Урбанізація, причини, що її зумовлюють.
Міські агломерації. Мегаліси.
Відмінності в рівнях і темпах урбанізації.**

Мета: пояснити учням процес урбанізації в сучасному світі, його протікання в різних країнах світу; визначити такі ознаки урбанізації, як субурбанізація, хибна урбанізація; з'ясувати особливості таких урбанізованих територій, як агломерація і мегаліс; продовжувати формувати навички роботи із картографічним матеріалом; виховувати географічну культуру та розширювати світогляд учнів.

Обладнання: атлас, карти населення світу та України, політична карта світу, карта адміністративно-територіального устрою України; статистичні показники агломерацій та мегалісів світу.

Тип уроку: засвоєння нових знань.

Очікувані результати: учні навчаться:

- визначати поняття «урбанізація», «субурбанізація», «хибна урбанізація», «агломерація», «мегаліс»;
- розрізняти темп і рівень урбанізації в різних країнах світу;
- показувати на карті України та світу найбільші агломерації.

ХІД УРОКУ

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ

II. АКТУАЛІЗАЦІЯ ОПОРНИХ ЗНАНЬ І ВМІНЬ УЧНІВ

Фронтальне опитування за принципом «продовжити речення»

- До міських населених пунктів належать ...
- Основними критеріями щодо виділення міських населених пунктів є...
- Найвища частка міських жителів спостерігається в ... областях України.
- До крупних міст нашої держави належать...
- До малих міст області, у якій я проживаю, належать...
- Найчисельнішими містами Європи в чітко визначених кордонах є...
- Основними проблемами сучасного сільського населення України є...

Заслуховування виступів учнів з повідомленням «Найменше місто України».

III. МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ТА ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Поки триває «мотиваційне слово» вчителя на заздалегідь заготовленому шаблоні, на дошці один учень креслить графік «Динаміка міського населення у світі». Використовують наступні дані:

Кількість міського населення у світі	Рік
1 млрд	1961
2 млрд	1986
3 млрд	2003
4 млрд	2018 (прогноз)

Роль міст в історії світової цивілізації надзвичайно важлива. Коли племена варварів зруйнували систему міського життя в Римській імперії, Європа надовго занурилася в натуральне господарство сільського типу. І лише з початком відродження міст у Х ст. натуральна система господарювання поступово здавала свої позиції під натиском ринку і товарно-грошових відносин. Видатний мислитель, економіст XVIII ст. Адам Сміт, зазначав, що саме міста збільшували, впорядковували й концентрували попит, — у такий спосіб «розганяли» маховик економіки.

У другій половині ХХ і на початку ХХІ століть місто стає опорним каркасом розселення, сполучною ланкою, яка з'єднує регіональні, національні й міжнародні економіки в єдину глобальну систему. У містах концентруються величезні культурні цінності, саме вони відіграють роль ланцюга, що з'єднує минуле, сучасне і майбутнє. Кожне місто — це водночас мікро модель Всесвіту, локальна корпорація у просторі і часі, мікросвіт окремої людини.

Якщо вірити прогнозам, лише упродовж першої половини ХХІ ст. у світі з'явиться понад 500 нових міст-мільйонерів. Чи не випереджає бурхливий плин розвитку міст ступінь наукового осмислення їхнього впливу на людину? Як визначити розумні межі росту міст і як уникнути негативного впливу скупчення великих мас людей на якість їхнього життя і на довкілля?

IV. ВИВЧЕННЯ НОВОГО МАТЕРІАЛУ

1. Урбанізація, Її ознаки. Показники урбанізації

Методичний прийом «Евристична бесіда»

- Пригадайте, як змінювалась чисельність населення світу упродовж ХХ — початку ХХІ ст. Погляньте на графік «Динаміка чисельності міського населення світу», накреслений на дошці. На вашу думку, швидшими темпами зростає чисельність населення світу загалом чи чисельність міського населення світу?

- Якщо 1950-2005 рр. середньорічний темп приросту населення світу загалом становив 1,71 %, то темп приросту міського населення — 2,65% щорічно.

Методичний прийом «Час підручника»

За текстом підручника опрацюйте визначення наукових термінів: «урбанізація», «субурбанізація», «хибна урбанізація».

Методичний прийом «Nota bene» (замітка на полях)

У вузькому сенсі під поняттям «урбанізація» розуміють показник частки міських жителів, що проживають у країні/регіоні. Тоді говорять про «рівень урбанізації».

Методичний прийом «Міні-дискусія»

Обговорення ознак (типів) урбанізації в різних за рівнем розвитку країн світу. Розвинуті країни: високий рівень, низькі темпи (чому?), субурбанізація. Країни, що розвиваються: переважно середній і низький рівні, переважно високі темпи окрім найбільш розвинутих країн світу, хибна урбанізація.

2. Агломерації. Мегалополіси

Однією з ознак урбанізації є «розповзання» міст, розширення їхньої території. Для сучасної урбанізації особливо характерний перехід від простих до групових

форм міського розселення від звичайного «точкового» міста до міських агломерацій. Ядрами найбільших міських агломерацій стають переважно столиці, найважливіші промислові і портові центри.

Методичний прийом «Час підручника»

За текстом підручника опрацюйте визначення наукових термінів «агломерації», «мегалополіс».

Методичний прийом «Знайди пару»

Серед указаних агломерацій навести по кілька прикладів до кожного типу агломерацій:

- Моноцентричні
- Біцентричні
- Поліцентричні

Методичний прийом «Nota bene» (замітка на полях)

Термін походить від назви давньогрецького міста Мегалополь, яке виникло в результаті злиття понад 35 поселень. Як і у випадку із агломераціями, географи виділяють різну кількість мегалополісів та їхні межі. Більш-менш визначеними у світі є 6-7 мегалополісів, зокрема, три в США, два в Європі і один в Японії. У стадії формування — близько 20. Виділимо 7 мегалополісів.

Методичний прийом «Картографічний практикум»

Робота з картами світу (політичною і населення). Визначення меж мегалополісів, їх розміщення, агломерацій, які входять до них.

3. Міста світу

Термін «глобальне місто» був уведений американським соціологом і економістом Саскією Сассен 1991 року на противагу терміну «мегамісто».

Мегамісто — це місто величезних розмірів, глобальне ж місто — це місто, що має величезну владу або вплив.

О Методичний прийом «Nota bene» (замітка на полях)

Поняття «глобальне місто (світове місто)» означає місто, яке відчутно й прямо впливає на глобальні процеси, застосовуючи економічні, соціальні, культурні та/або політичні засоби. Сучасний розвиток світової економіки відводить таким містам новітню стратегічну роль. Глобальні міста мають більше спільного між собою, ніж з іншими містами у своїх країнах.

До головних ознак глобальних міст можна віднести:

- їх перетворення на центри управління та формування політики світової економіки, наприклад, Вашингтон;

- можливість таких міст виступати глобальними фінансовими центрами, центрами надання спеціалізованих послуг (юридичних, рекламних тощо), які більше за виробництво впливають на економічний розвиток, наприклад, Лондон; а також місцем розташування індустрії розваг, включаючи мистецтво, моду, телебачення, потужні медіаорганізації та телекомунікаційні компанії міжнародного значення, наприклад, той самий Лондон або Нью-Йорк;

- здатність приваблювати й розміщувати на своїй території штаб-квартири транснаціональних корпорацій, великих національних й іноземних компаній (наприклад, у Токіо зосереджено 17 із 100 провідних корпорацій, у Нью-Йорку —

11), а також більшість провідних неурядових і міжурядових організацій (Нью-Йорк).

З метою виявлення топ-глобальних міст світу застосовують Глобальний індекс міст (Global Cities Index (GCI), за допомогою якого розглядають 84 міста і який вимірює, наскільки ці міста глобально задіяні у п'яти вимірах: ділова активність, людський капітал, інформаційний обмін, культурний досвід і політична участь.

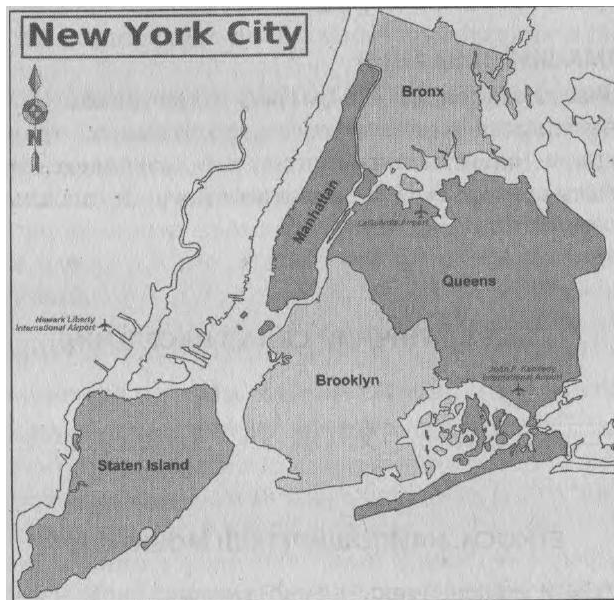
2015 р. ТОП-20 цього рейтингу був таким: Нью-Йорк (61,7), Лондон (58,1), Париж (52,3), Токіо (47,2), Гонконг (41,3), Лос-Анджелес (38,0), Чикаго (36,8), Пекін (35,1), Сінгапур (34,3), Вашингтон (33,4), Брюссель (32,9), Сеул (32,6), Торонто (32,4), Сідней (32,3), Мадрид (31,8), Відень (30,3), Москва (29,5), Шанхай (29,4), Берлін (29,4), Буенос-Айрес (28,9).

Методичний прийом «Картографічний практикум»

Користуючись різноманітними джерелами інформації, нанесіть на контурну карту згадані міста.

Методичний прийом «Віртуальна екскурсія»

Заздалегідь роздруковують контурну карту міста Нью-Йорк. Для цього використовують сторінку «Нью-Йорк» в українській «Вікіпедії» (зображення «Географія Нью-Йорка»). Розгляньте малюнок.

Використовуючи систему «пошук» програми Google Earth, нанесіть на контурну карту Нью-Йорка такі об'єкти: а) символи міста: Статую Свободи, будівлю Емпайр Стейт Білдинг, Бруклінський міст; б) об'єкти, що надають місту статус глобального: Уолл-стрит, Нью-Йоркську фондову біржу, Рокфелерівський центр, Аеропорт Кеннеді, Колумбійський університет, Метрополітен-опера, Карнегі-холл

V. ЗАКРІПЛЕННЯ ВИВЧЕНОГО МАТЕРІАЛУ

Методичний прийом «Бесіда»

- Дайте наукове визначення поняття «урбанізація».
- Розкрийте основні ознаки сучасної урбанізації. З'ясуйте, у яких країнах розміщені найбільші агломерації та мегаполіси світу.
- Чому явище хибної урбанізації характерне для країн Латинської Америки?

VI. ПІДСУМОК УРОКУ. РЕФЛЕКСІЯ

Почніть висловлення зі слів: «Мене здивувало, що...», «Мене вразило...», «Я не очікував, що...»

У сучасних умовах роль контрастів, спричинених природними умовами, знижується у зв'язку з індустріалізацією, впровадженням науково-технічного прогресу, щоразу більший вплив на розміщення населення мають соціально-економічні фактори. Одним з найважливіших соціально-економічних процесів, що відбуваються в країнах світу, є урбанізація — процес зосередження населення в містах і підвищення ролі міст в економічному житті.

VII. ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ

1. Опрацюйте §§ 47-48 підручника.
2. На контурній карті позначити 15 найбільших агломерацій світу.